

Patryk Korzeniecki
socjologia, III rok

**Motywacje do działalności społecznej
na przykładzie
Stowarzyszenia Wikimedia Polska**
raport badawczy

Raport badawczy pod kierunkiem
dr Agnieszki Jasiewicz-Betkiewicz
Zakład Socjologii Ogólnej
Instytut Socjologii UW

Streszczenie

W pracy przedstawiono motywacje do działalności społecznej członków Stowarzyszenia Wikimedia Polska oraz zmienność tychże motywacji. Wyróżniono dwa typy główne motywacji przy uwzględnieniu kryterium endo- i egzocentryczności oraz kryterium nagród wewnętrznych i zewnętrznych.

Słowa kluczowe

motywacja, motywacja endocentryczna, motywacja egzocentryczna, działalność społeczna

*Pragnę serdecznie podziękować
wszystkim członkom i władzom
Stowarzyszenia Wikimedia Polska
za okazaną wyrozumiałość
i poświęcony czas.*

Spis treści

1. Dlaczego taki temat?.....	4
1.1. Przeprowadzone badanie	5
1.2. Wątpliwości badacza	6
2. Motywacje do działalności społecznej.....	8
2.1. Poruszana problematyka	8
2.2. Ogólne typy motywacji członków stowarzyszenia.....	10
2.3. Motywacja „skierowana do siebie”	11
2.4. Motywacja „skierowana na zewnątrz”	16
2.5. Zmienność motywacji w czasie	18
3. Wnioski.....	20
3.1 Implikacje dla stowarzyszenia	21
4. Bibliografia	23
5. Załączniki.....	23

1. Dlaczego taki temat?

Celem tej pracy jest odpowiedzenie na pytania: dlaczego ludzie poświęcają swój wolny czas i angażują się na rzecz działalności społecznej, oraz w jaki sposób ewoluują motywacje do działalności społecznej w czasie. Odpowiedzi na postawione pytania udzielili członkowie Stowarzyszenia Wikimedia Polska, w którym również sam aktywnie działam. Niniejszy raport powstał w wyniku naturalnej ciekawości. Moja ciekawość otaczającej rzeczywistości społecznej, zwłaszcza tej w obrębie „trzeciego sektora”, doprowadziła mnie do postawienia wspomnianych pytań. Pytanie o motywacje było o tyle ważne, gdyż sam wielokrotnie je sobie stawiałem i udzielałem różnych odpowiedzi na różnym etapie mojego zaangażowania w działalność *pro publico bono*. W sposób naturalny wyłoniło się zatem drugie pytanie dotyczące ewolucji motywacji. Dość nieoczekiwanie i spontanicznie wyłoniła się również kwestia uświadomienia motywacji przez samych działaczy społecznych, którą również zawarłem w tej pracy.

Od samego początku moje zainteresowanie w poruszanej tematyce było skupione na członkach Stowarzyszenia Wikimedia Polska. Stowarzyszenie to jest organizacją pożytku publicznego działającą na rzecz promocji projektów Wikimedia w Polsce oraz integracji członków tych projektów. Zainteresowanie to dotyczyło dokładniej motywacji osób do wstąpienia do tej organizacji oraz aktywnego zaangażowania w jej działalność. Badane stowarzyszenie jest organizacją inkluzywną, która skupia osoby zaangażowane w tworzenie projektów, których głównym celem jest dzielenie się wiedzą z innymi osobami (np. tworzenie internetowej encyklopedii Wikipedii czy tworzenie internetowego słownika Wikisłownika). Dodatkowo przyjrzałem się przebiegowi działalności badanych osób w ramach stowarzyszenia i na tej podstawie skonstruowałem typologię działaczy społecznych w omawianym stowarzyszeniu. Jednak najważniejsze w mojej pracy było skonfrontowanie motywacji badanych wolontariuszy ze znanymi z literatury klasyfikacjami motywacji.

1.1. Przeprowadzone badanie

W swoim badaniu wykorzystałem metodę wywiadu swobodnego ukierunkowanego¹. Metoda ta pozwala dotrzeć do sfery doświadczeń respondenta i tym samym uzyskane wyniki są bardziej emocjonalne, ale przez to również bardziej wartościowe niż suche fakty (Silverman 2007). W związku z tym, że mówienie o swoich motywacjach jest sytuacją niecodzienną i wiąże się ze sferą wewnętrznych przeżyć, naturalnym jest fakt, że przedmiotem mojego szczególnego zainteresowania stały się właśnie „żywe doświadczenia”, które w połączeniu z emocjami gwarantowały zachowanie autentyczności. Dodatkowo wywiad pozbawiony sztywnej struktury pozwala osiągnąć lepsze rezultaty niż inne techniki badawcze, gdyż jest oparty na „podtrzymywanym związku między informatorem a badaczem” (Burgess 1980, za: Silverman 2007, s. 120).

Badane osoby zostały poproszone o opowiedzenie swojej historii w Stowarzyszeniu Wikimedia Polska, jak się dowiedzieli o stowarzyszeniu, jak do niego wstąpili oraz jak w nim uczestniczą. W trakcie rozmowy zostało również zadane pytanie dotyczące motywacji do podejmowania działań społecznych, jednak nie zostało ono zadane wprost. Podczas badania, pod wpływem wypowiedzi osób badanych, zmianom uległy niektóre fragmenty scenariusza wywiadu. Niektóre pytania uległy przeformułowaniu, zaś pytania zasadnicze o motywacje było modyfikowane w zależności od rozmówcy. Jeśli badany udzielał odpowiedzi zbyt ogólnej, podejmowałem założenie, słuszne bądź nie, że badany przestaje mówić o sobie bądź też przytacza wypowiedzi zasłyszane od innych osób. W takich sytuacjach badani byli proszeni o wyrażenie opinii, jak to było konkretnie w ich przypadku, jednak bez powtarzania całości pytania.

Całe badanie zostało zrealizowane podczas jubileuszowych obchodów 10-lecia polskiej Wikipedii, w Poznaniu, we wrześniu 2011 roku. Przeprowadzono łącznie 30 wywiadów swobodnych ukierunkowanych z 29 członkami stowarzyszenia oraz jedną osobą niebędącą członkiem, ale pracującą na rzecz stowarzyszenia. Wszyscy uczestnicy badania zostali poinformowani o jego naukowym charakterze i zostali poproszeni o udzielenie zgody na nagrywanie wywiadów. Nikt nie odmówił.

---

¹ Scenariusz wywiadu stanowi załącznik do niniejszego raportu (s. X).

Długość pojedynczego wywiadu wahała się w zależności od rozmówcy i zawierała się w przedziale od 3 do 13 minut. Przeciętny wywiad trwał 6–7 minut. Na potrzeby badania została stworzona typologia członków Stowarzyszenia z względu na staż oraz podejmowaną działalność w stowarzyszeniu, która była pomocna w realizacji wywiadów. W wyniku badania wyróżniono typy motywacji członków stowarzyszenia a następnie skonfrontowano je z dostępnymi w literaturze klasyfikacjami motywacji do tego typu działalności.

1.2. Wątpliwości badacza

Podczas przeprowadzania badania wystąpiły wielorakie zagrożenia, które moim zdaniem mogły mieć istotny wpływ na otrzymane wyniki badania. Wśród nich należy wymienić m.in. reaktywność badanych wywołana przeze mnie (zasiadam we władzach stowarzyszenia), niezrozumienie zadawanych pytań przez badanych lub przyjęcie innej perspektywy niż zakładałem konstruując pytania.

Pełniona przeze mnie funkcja we władzach stowarzyszenia mogła prowadzić do udzielania nieszczerych odpowiedzi. Można sobie wyobrazić, że szeregowy członek stowarzyszenia mógł starać się wypaść jak najlepiej w oczach przedstawiciela władzy organizacji, gdyż poprzez kreowanie swojego wizerunku mógł zdobyć sympatię, która mogłaby się przydać w przyszłości, np. podczas wnioskowania o dofinansowanie projektów. Dzieje się tak, gdyż sytuacja udzielania wywiadu może być istotną składową autoprezentacji danej jednostki, która pozbawiona innych form wyrażania siebie przed władzami stowarzyszenia mogła wykorzystać zaistniałą sytuację do podniesienia swojego statusu w organizacji. Aczkolwiek nie można również wykluczyć, że nieszczerze odpowiedzi mogły być spowodowane obawami lub też skrepowaniem wynikającym z nietypowej sytuacji wywiadu. Z drugiej strony przychylność do sprawowanej funkcji mogła znacząco sprzyjać na chęć udzielenia wywiadu. Dodatkowo pojawił się pewnego rodzaju dylemat moralny, czy oby to dobrze, że członek zarządu odpytuje członków stowarzyszenia z ich działalności i motywacji uprzednio zasłaniając się poufnością i akademickimi przesłankami badania.

Jednym z najczęściej niezrozumianych pytań było pytanie pierwsze, które dotyczyło okoliczności poznania stowarzyszenia przez badane osoby. Jak się okazało większość osób uznawała ten fakt za coś tak naturalnego, że nie potrafiła udzielić

konkretnej odpowiedzi bądź odpowiedź była wyrażana w formie przypuszczenia, np. *Pewnie ze stron Wikipedii polskiej, gdzieś, kiedyś przypadkiem. Być może była jakaś akcja czy konferencja i może wtedy. Ciężko powiedzieć dokładnie.* Podobny problem wystąpił również przy ostatnim pytaniu, które miało być pytaniem rozluźniającym, a które wprowadzało moich rozmówców w konsternację. Niektórzy respondenci nie mogli bowiem przyjąć do wiadomości, że jako wieloletni edytor Wikipedii zadaję podstawowe pytanie „Czym dla Ciebie jest Wikipedia?”. Padały wówczas trywialne odpowiedzi (np. *Z definicji jest to wolna sieciowa encyklopedia, którą każdy może edytować.*), aczkolwiek zdarzały się również bardzo osobiste wypowiedzi (np. *Wikipedia jest dla mnie projektem kształceniowym, gdzie z jednej strony czytając tylko można się czegoś nauczyć, ale tworząc przede wszystkim.*).

Przeprowadzając badanie spotkałem się z wyrozumiałością ze strony członków stowarzyszenia i zostałem przez nich ciepło przyjęty. Żadna osoba poproszona o udzielenie wywiadu nie odmówiła, aczkolwiek bogaty program urodzin Wikipedii był znaczącą konkurencją w stosunku do mojego badania. Zdecydowana większość wywiadów odbyła się na osobności poza salą konferencyjną, chociaż nie zabrakło wywiadów przeprowadzanych na samej sali konferencyjnej w trakcie przerw na posiłki. Całe wydarzenie odbywało się w sali kinowej multipleksu, co umożliwiło zajęcia miejsca w ostatnich rzędach i spokojne przeprowadzenie wywiadów. Niestety wyrozumiałość moich respondentów miała również swoje drugie oblicze. Im więcej osób udzieliło mi wywiadu, tym wieść o badaniu szybciej rozprzestrzeniała się wśród uczestników wydarzenia. Po kilkunastu przeprowadzonych wywiadach odniosłem wrażenie, że respondenci są „lepiej przygotowani” niż ich poprzednicy, co wzbudziło we mnie niepokój. Czarę goryczy przelały jednak słowa jednego z respondentów, który przed rozpoczęciem nagrywania wywiadu otwarcie przyznał się, że *słyszał już o moim badaniu i zna odpowiedzi na część pytań.* Tym samym potwierdziło się inne moje przypuszczenie, że badane osoby będą starały się „pomóc” w badaniu poprzez udzielanie „lepszycy”, gdyż już przemyślanych wcześniej, odpowiedzi.

Tym samym mam obawy w kwestii jakości mojego badania, ale jednocześnie mam nadzieję, że uzyskany wynik nie jest obarczony poważnymi błędami. Nabierałem tej ufności w trakcie badania, gdy respondenci w sposób dosłowny rozwijali swoje wypowiedzi. Na początku prawie każdej odpowiedzi na zadane pytanie padały przemyślane i składne wypowiedzi aż wreszcie osoba zaczynała

mówić „od siebie”, prosto z serca, co było od razu zauważalne zarówno w treści przekazu, charakterze wypowiedzi, tonie głosu, czy mimiki twarzy.

2. Motywacje do działalności społecznej

2.1. Poruszana problematyka

J. Reykowski (1986) analizuje motywacje postaw prospołecznych, wśród których wyróżnia trzy dominujące motywacje związane z rolą emocjonalnej empatii, rolą „struktury ja” oraz rolą sieci poznawczej. W odniesieniu do wspomnianych motywatorów (empatia, struktura ja, sieć poznawcza) autor formułuje trzy hipotezy, kolejno: **hipotezę „wrodzonego altruizmu”**, **hipotezę „osobistego interesu”** oraz **hipotezę „internalizacji norm”**.

Pierwsza hipoteza mówi, że wprawdzie ludzie odznaczają się specyficzną wrażliwością, tj. tendencją do reagowania ogólnym pobudzeniem, gdy w zachowaniu drugiej osoby uwidaczniają się silne stany emocjonalne np. niepokój, jednak owa wrażliwość nie jest powszechna i jest determinowana wrodzonymi cechami temporalnymi jednostki. Tym samym empatia nie może być traktowana jako motywator działań społecznych w oderwaniu od warunków sprzyjających takiemu zachowaniu.

Druga hipoteza stanowi, że w związku z pojawianiem się rozbieżności między informacjami napływającymi z otoczenia a standardami jednostki wzbudzone jest napięcie motywacyjne, które pobudza do działań na rzecz celów osobistych. Jednak dzięki zjawisku generalizacji własnych standardów „w określonych warunkach korzyść cudza nie jest odróżniania od własnej i tym samym dobro cudze staje się celem działalności, a nie środkiem dla osiągnięcia dobra własnego” (s. 193).

Ostatnia hipoteza odwołuje się do reprezentacji poznawczych obiektów zewnętrznych utworzonych w sieci poznawczej jednostki, które mogą stać się źródłem motywacji do działań mających na celu uzgodnienie stanu rzeczy odpowiadającego potrzebom obiektu zewnętrznego, a nie jednostki. Wyobrażenia stanu pożądanego wytwarzają napięcie motywacyjne. Tym samym można stwierdzić, że sieć wartości zawarta w sieci poznawczej jest źródłem motywacji do działania na rzecz obiektu, jednak nie musi to być proces świadomy.

Z kolei J. Koralewicz i H. Malewska-Peyre (1998) na podstawie analizy wywiadów biograficznych działaczy społecznych w Polsce i we Francji wskazały trzy główne źródła zaangażowania społecznego. Początkowo skupiły się na **procesie socjalizacji** działaczy społecznych i **wpływu wychowania w rodzinie** na ich dalsze ścieżki życiowe. Omówiony zostały w tej części wpływ działalności rodziców, zwłaszcza matek, i dalszych przodków na postawy i zachowania prospołeczne. Kolejnym źródłem społecznikostwa są **znaczące wydarzenia w życiu osobistym jednostek lub całego społeczeństwa**, a w szczególności zdarzenia wywołujące wstrząs na tle norm i wartości. Trzecim z wymienionych źródeł są **pierwsze doświadczenia w organizacjach społecznych**. Autorki przytaczały wypowiedzi, w których dominowało doświadczenie harcerstwa czy skautingu, ale również ruchu „Solidarności” czy ruchów studenckich.

Następnie autorki omówiły kwestię motywacji działań społecznych przywołując literaturę psychologiczną, w tym publikacje J. Karyłowskiego, J. Reykowskiego i M. Jarymowicza. Ogólny podział motywacji działań społecznych, zakreślony w psychologii, zakłada istnienie **nagród wewnętrznych i zewnętrznych**, które determinują aktywność społeczną. W związku z tym przyjęto perspektywę typów bezinteresownych działań na rzecz innych ludzi J. Karyłowskiego, który wyróżnił **motywację endocentryczną i egzocentryczną**. Pierwsza z nich charakteryzuje się silną koncentracją na własnej osobie przy jednoczesnym zainteresowaniu innymi osobami, na których działania są skierowane. Drugi typ z kolei charakteryzuje się koncentracją na stanach osób, których dotyczą te działania.

Mając na uwadze specyfikę wywiadu biograficznego autorki w swojej klasyfikacji skupiły się na **nagrodach wewnętrznych bez dokonywania podziału na motywy endo- i egzocentryczne**. W rezultacie wyróżniono pięć głównych motywów, które najczęściej występowały wśród wypowiedzi badanych. Były to: podwyższanie własnej wartości (wpływ na samoocenę), ucieczka od problemów osobistych, koncentracja na wartościach nadrzędnych (np. dobro kraju), odwołanie do imperatywu lub obowiązku wewnętrznego (uspołecznienie), oraz poszukiwanie swojego miejsca w życiu.

2.2. Ogólne typy motywacji członków stowarzyszenia

Każda z zapytanych osób przedstawiała swoje motywacje w odmienny sposób, czy to poprzez rozkład akcentów na różne składowe motywatorów czy też swoisty monolog, w trakcie którego rozstrzygała o ważności przesłanek, które nakłoniły ją do podjęcia działalności społecznej. Gwoli jasności żadna osoba biorąca udział w badaniu nie była proszona o rangowanie swoich motywacji czy też proszona o szczegółowe wyjaśnianie. Przeprowadzone wywiady miały charakter swobodny a jedynym ograniczeniem było nieodbieganie od tematu działalności społecznej. Dodatkowo prawie wszyscy uczestnicy badania łączyli swoją działalność społeczną w projektach Wikimedia z działalnością w Stowarzyszeniu Wikimedia Polska. Tylko kilka osób wyodrębniło te działalności i opowiedziało o połączeniu jednej z drugą.

Na początku chciałbym przytoczyć słowa wieloletniego członka stowarzyszenia, który tak rozpoczął swoją wypowiedź:

Robimy bardzo wiele rzeczy, za które nie oczekujemy wynagrodzenia. Po prostu chcemy coś zrobić, chcemy poprawić świat wokół siebie, chcemy być potrzebni, chcemy coś osiągnąć. Myślę, że ludzie mają bardzo różną motywację, ale to jest generalnie jakaś taka mieszanka takich rzeczy.

Powyższe słowa bardzo dobrze oddają charakter wypowiedzi pozostałych członków stowarzyszenia, którzy w większości wymieniali „mieszankę” motywacji aniżeli podawali jeden główny powód swojej działalności społecznej. Tym niemniej udało się wyłonić motywacje, które powtarzały się najczęściej wśród uczestników badania i na ich podstawie wyróżniłem charakterystyczne typy dla członków Stowarzyszenia Wikimedia Polska.

W pracy przyjąłem ogólny podział motywacji J. Karyłowskiego na endocentryczną oraz egzocentryczną przy uwzględnieniu koncepcji nagród wewnętrznych i zewnętrznych. Na tej podstawie wyróżniłem charakterystyczne typy motywacji „skierowanej do siebie”, tj. takiej, która zakłada koncentrację na własnej osobie przy uwzględnieniu nagród wewnętrznych lub ich braku. W tak rozumianym typie motywacji zainteresowanie drugą osobą może pojawić się jako element dodatkowy, aczkolwiek nie musi. Motywacje tego typu, które pojawiły się w trakcie badania, to:

- poczucie satysfakcji, radości, zabawy,
- rozwój własnych zainteresowań, samorealizacja, chęć sprawdzenia siebie,

- koncentracja na wartościach nadrzędnych, wyższym celu, poczucie obowiązku wewnętrznego,
- aktywizm, chęć działania, zmieniania świata,
- chęć odstresowania, ucieczka od codziennych problemów i rzeczywistości,
- potrzeba akceptacji, bycia potrzebnym,
- aspekt towarzyski, chęć poznania innych ludzi,
- nałóg, uzależnienie,
- sposób spędzania wolnego czasu,
- nadanie życiu sens,
- chęć uzyskania prestiżu społecznego, budowania statusu społecznego,

Drugim typem motywacji są motywacje „skierowane na zewnątrz”, tj. takie, które zakładają koncentrację na drugiej osobie oraz jej stanach przy jednoczesnym uwzględnieniu nagród zewnętrznych lub też ich braku. Są to:

- chęć pomocy drugiej osobie, dzielenie się z innymi swoją wiedzą i doświadczeniami,
- potrzeba czynienia dobra, współodczuwania.

Jakkolwiek dysproporcja pomiędzy liczebnością wskazanych typów motywacji jest duża, to nie odnalazło to odzwierciedlenia w częstości wymieniania poszczególnych motywacji „skierowanej na zewnątrz”. Przykładowo 15 z 30 uczestników badania, czyli połowa osób wskazała, że jednym z powodów ich zaangażowania społecznego jest chęć pomocy drugiej osobie, zaś z drugiej strony 16 z 30 uczestników wskazało jako motywator rozwój własnych zainteresowań i samorealizację.

2.3. Motywacja „skierowana do siebie”

Najczęściej wskazywanym motywem podejmowania działalności społecznej był rozwój własnych zainteresowań rozumiany również jako samorealizacja czy też chęć sprawdzenia samego siebie. Młody twórca encyklopedii internetowej tak oto bezpośrednio nawiązał do swoich zainteresowań i możliwości ich realizacji w środowisku projektów Wikimedia, w tym Wikipedii:

Wikipedia jest miejscem, (...) gdzie mogę bardzo kreatywnie i bardzo wygodnie realizować moje własne zainteresowania (...) U mnie jest tak, że jak się interesuję

jakąś dziedziną wiedzy, to zaczynam pisać na ten temat hasła. Wikipedia sprzyja rozwojowi moich zainteresowań.

Rozwój własnych zainteresowań wiąże się z procesem kształcenia ustawicznego, które również zostało wymienione przez jednego z moich rozmówców. Wieloletni, aczkolwiek obecnie nieudzielający się, członek stowarzyszenia tak oto odpowiedział na pytanie, dlaczego pracuje społecznie:

*Z mojego punktu widzenia – **możliwość kształcenia się**, możliwość spróbowania czegoś nowego; po prostu to jest coś, na czym możesz się kształcić i z czego możesz później czerpać jakąś wiedzę, doświadczenie i nie potrzebujesz do tego specjalnie wielkich kwalifikacji, ponieważ to jest wolontariat i po prostu ludzie wezmą kogo mają i najwyżej ich wyszkolą w taki sposób, że po prostu będziesz wiedział, jak coś robić.*

Powyższe słowa mają odzwierciedlenie w doświadczeniu rozmówcy, które zdobył pracując na rzecz stowarzyszenia, organizując lokalne spotkania. Na inny aspekt samorealizacji zwrócił uwagę wieloletni członek stowarzyszenia, który dodatkowo może poszczycić się zasiadaniem w organach stowarzyszenia. Przyrównał swoją działalność społeczną do działalności hobbystycznej takimi słowami:

*Myślę, że to jest po prostu działalność hobbystyczna, wypełnienie wolnego czasu. Z tym, że tutaj w odróżnieniu od zbierania znaczków czy tam czegokolwiek innego jest też w pewnym sensie **zaspokajanie poczucia własnej wartości**. Jeżeli ktoś się zna na Pokemonach i może to udowodnić, i może być autorytetem w tej dziedzinie, to on chce być tym autorytetem. Myślę, że o to chodzi.*

W podobnym tonie wypowiedział się młody stażem członek stowarzyszenia, który pomaga przy organizacji lokalnych spotkań. Dodatkowo zwrócił uwagę na aspekt zrzeszania się w stowarzyszeniu. W odpowiedzi na pytanie o powody podejmowania działalności w organizacjach społecznych usłyszałem:

*Chęć, angażowanie się w coś, co człowieka interesuje, spotkanie się z ludźmi o podobnych zainteresowaniach – samo to jest wartością. (...) W moim przypadku było to **przedłużenie działalności na rzecz samej Wikipedii**. Oprócz tworzenia haseł chciałem wyjść sprzed ekranu monitora i zrobić coś w rzeczywistości, coś przy tej konferencji, spotkaniach. Dalszy rozwój osobisty.*

Użyte sformułowanie „przedłużenie działalności” bardzo dobrze oddaje charakter typowego członka Stowarzyszenia Wikimedia Polska, który pragnie rozwijać się w ramach struktury organizacji. Oczywiście wiele osób zatrzymuje się na etapie

deklaracji, jednak ci bardziej aktywni angażują się w działalność stowarzyszenia i traktują to jako coś naturalnego, takie naturalne przejście z niesformalizowanej działalności redaktora encyklopedii internetowej do formalnej roli przy określonych projektach w stowarzyszeniu.

Następnym, często wskazywanym, motywatorem była koncentracja na wartościach nadrzędnych, wyższym celu. W tym kontekście wymieniano również poczucie obowiązku wewnętrznego czy swoisty imperatyw zachowania. Już mój pierwszy rozmówca, młody stażem aktywny działacz stowarzyszenia, podkreślił istotę posiadania wyższego celu, który warunkuje działalność wolontariacką:

*Wydaje mi się, że mają **jakiś wyższy cel**. Na przykład, moim celem jest żeby dzielić się wiedzą z innymi i też umożliwić innym darmowy dostęp do wiedzy. Ja mam taki powód mojej działalności wolontaryjnej, ale **pewnie inne osoby mają swój własny powód, dla którego udzielają się aktywnie, za darmo, na rzecz jakiejś idei.***

Nie inaczej było w przypadku aktywnej redaktorki encyklopedii internetowej, która wprost przyznała się, że wszystko co tworzy, jest z myślą o przyszłych pokoleniach. Była to jedyna wypowiedź spośród trzydziestu wywiadów, w której mój rozmówca przyznał się do takiej motywacji. W wielu innych rozmowach omawiana motywacja była albo nieuświadomiona, albo wyrażana *implicite*.

*Bo chcą **zostawić coś od siebie dla przyszłości**. W moim przypadku właśnie. Chodziło mi głównie o Wikipedię (...) Dlaczego to robię? Bo lubię!*

W podobnym tonie wypowiedział się młody członek stowarzyszenia, który użył metafory mrowiska dla zobrazowania swojego oddania idei i wiary w jej słuszność.

*Mam taką potrzebę uczestnictwa w czymś większym ode mnie. Czuję się jak mrówka, która budują mrowisko, miasto. To są dla mnie wytwory cywilizacji, z których ja korzystam, tak jak wsiadając z autobusu, ale sam go sobie nie zbuduję, on jest zbudowany przez cywilizację. Tego typu przedsięwzięciem jakim jest twór wolontariacki [encyklopedia – przyp.] jest jednym z najwyższych obrazów tego, jak można budować cywilizację. Dla mnie to jest tworzenie cywilizacji. Dokładnie chodzi o pewien **ideał wspólnego działania, współtworzenia czegoś większego od siebie**. Można dla siebie tworzyć jakieś wartości, ale to nie buduje naszej przyszłości, naszej cywilizacji. Czuję, że uczestniczę w tej budowie.*

Niektórzy moi rozmówcy mówili wręcz o obowiązku wewnętrznym, który zmusza ich do podejmowania działalności społecznej. Przykładowo doświadczony redaktor encyklopedii internetowej, pełniący funkcję w organach stowarzyszenia, tak oto wypowiedział się w tej kwestii:

*Wszyscy pracujemy społecznie i to jest taki samonapędzający się mechanizm, który tych ludzi pogania dalej i myślę, że stowarzyszenie jako emanacja całej społeczności Wikipedii, no nie może się niczym różnić tutaj. To nie mogą być, nie pojawią się w tym stowarzyszeniu naraz ludzie, którzy będą myśleli inaczej, ponieważ oni wychodzą ze środowiska, które jako całość ma takie poglądy, że robimy to wszystko społecznie. (...) **To taka cała kultura organizacji i kultura społeczności, która mówi „pracujemy społecznie”. I to jest to, co powinniśmy robić.***

Podobne zdanie miał również inny długi stażem członek stowarzyszenia, który mówił o celach jako priorytetach działania w swoim życiu oraz działalności społecznej. Można zatem przypuszczać, że obie te sfery życia społecznego wzajemnie się nakładają u mojego rozmówcy i powodują efekt synergii, który może być dodatkowym czynnikiem motywującym.

*Całe życie coś robię i nigdy nie przywiązywałem większej wagi, czy dostaję z tego powodu wynagrodzenie czy nie, dla mnie to najważniejsze były efekty. Wynagrodzenie było istotnym dodatkiem, jeżeli było. Ale jeżeli go nie było, to też dobrze, tzn. **generalnie pcham to do przodu, życie pcham do przodu, jak wychodzi to jest okej. Cel jest istotny, cel jest najważniejszy. Jeżeli człowiek ma z czego żyć, to po prostu pracuje, bo pracuje, bo akurat jest to do zrobienia, a czy z tego będzie chleb, czy z czego innego, to inna sprawa.***

Następnym częstym motywem podejmowania działalności społecznej było poczucie satysfakcji czy radości. Wielu moich rozmówców wprost mówiło o tym aspekcie, jednak zdarzały się również osoby mówiące o frajdzie, zabawie czy hobby. Jest wysoce prawdopodobne, że wszystkie one również miały na myśli poczucie satysfakcji. Na przykład redaktor encyklopedii internetowej z długim stażem w stowarzyszeniu tak wypowiedział się o podejmowaniu działalności społecznej:

*Zdają sobie sprawę, że to nie jest nastawione na profity, tylko na wspieranie **czegoś fajnego**, dla siebie, mając przy tym **zabawę** i jakieś tam wypełnienie czasu **fajne**, jakiś sens w życiu, taką samorealizację.*

Jednak zdecydowanie częściej pojawiały się wypowiedzi, w których członkowie stowarzyszenia mówili wprost o satysfakcji jako nagrodzie za podejmowaną pracę. Członek stowarzyszenia pełniący funkcję w jego organach ujął ten aspekt w terminach ekonomicznych, mówiąc:

Ludzie oczekują wynagrodzenia i je dostają. Nie wynagrodzenie finansowe, ale najlepsze wynagrodzenie jakie mogą dostać – satysfakcję. Na dodatek to jest bardzo kosztowne, gdyż wielu ludzi działając w stowarzyszeniu mogliby zajmować się czymś, co przynosi dochody. Ludzie ci poświęcają swój czas i możliwość zysków dla pracy w stowarzyszeniu. Za to wynagrodzenie sami sobie płacimy.

Jedna redaktorka encyklopedii internetowej podkreśliła nawet, że element satysfakcji jest dla niej kluczowym czynnikiem motywującym do dalszej działalności społecznej:

Natomiast takim stałym elementem, który mnie w Wikipedii trzyma jest właśnie satysfakcja z tworzenia i to jest coś, co się nie zmienia, co jest od początku i z tego powodu ja, nawet jak mam dosyć społeczności, to wracam do Wikipedii tej, w tym zakresie podstawowym i to mi daje satysfakcję i sprawia, że nie uciekam całkiem z projektu.

Kolejnym motywatorem do podejmowania działalności wolontariackiej był aspekt towarzyski a dokładniej chęć poznania innych ludzi. W pewnym sensie poprzez działalność społeczną jesteśmy włączani w nowe sieci zależności czy sieci znajomych. W ten zinstytucjonalizowany sposób jesteśmy w stanie poznać większą liczbę osób aniżeli gdybyśmy to czynili na własną rękę. Członek stowarzyszenia z krótkim stażem w taki sposób wypowiedział się o internetowej encyklopedii:

Wikipedia to także możliwość poznania ludzi, z którymi bym się normalnie w życiu nie spotkał. Moje środowisko znajomych jest hermetyczne oparte o grono informatyków i w związku z tym nie mógłbym poznać np. dziennikarza, chemika i to nie tylko ze względów geograficznych, ale i społecznych. A tutaj jest to możliwe.

Zbliżone zdanie przedstawiła również członkini stowarzyszenia pełniąca funkcję w jego organach, która nawiązała do możliwości wynikających z poznawania nowych osób w środowisku projektów Wikimedia:

Nie banalne jest również to, że spotyka się ludzi, którzy dzielają zainteresowania lub mogą coś wnieść do mojej wiedzy w sposób bezpośredni, przy kontakcie bezpośrednim.

Z kolei inny członek stowarzyszenia z młodym stażem ujął aspekt towarzyski w odmienny sposób i jednocześnie wykazał się przy tym ogromną szczerością. Oznajmił, że członkiem organizacji jest ze względu na swoich znajomych:

*W moim przypadku zadecydowały względy towarzyskie, bo uznałem, że **skoro jest tam większość moich znajomych, to czemu nie ja.** Generalnie dalej tam [w stowarzyszeniu – przyp.] **niewiele robię.***

W wypowiedziach członków stowarzyszenia pojawiały się również inne motywy, wśród których warto nadmienić o formie spędzania wolnego czasu czy kwestii uzależniania. Przykładowo wieloletni członek stowarzyszenia tak doprecyzował swoje motywacje do działalności społecznej:

*Jeśli tylko posiadasz wolny czas i wolne zasoby, możesz się do czegoś włączyć. Dla mnie osobiście to jest bardzo **sensowny sposób spędzania wolnego czasu.** Zamiast robić jakieś pierdoły, to mogę zrobić przecież coś, co w realny sposób komuś do czegoś pomoże. Dla mnie to jest wystarczający powód. Czyli pobudki **altruistyczne.***

Natomiast inny redaktor encyklopedii internetowej z długim stażem tak opisał swoje uzależnienie od Wikipedii:

*Poza tym człowiek musi mieć jakiegoś złodzieja czasu, któremu się oddaje. Właśnie taka jest Wikipedia. Co prawda burzy pewne sprawy, (...) ale cóż. **Jakiś nałóg człowiek musi mieć, jedni mają papierosy, inni alkohol, a ja Wikipedię.***

2.4. Motywacja „skierowana na zewnątrz”

Najczęściej wskazywanym motywem podejmowania działalności społecznej była chęć pomocy drugiej osobie, zwłaszcza poprzez dzielenie się z innymi swoją wiedzą i doświadczeniami. Przedstawiciel organów stowarzyszenia, wieloletni redaktor encyklopedii internetowej nazwał pracę wolontariuszy służbą społeczeństwu i wyjaśnił jej nietypowy charakter:

*Na pewno jest, to bardzo **górnolotne powiedzenie, ale** [praca wolontariuszy jest – przyp.] **służbą społeczeństwu, czyli mam takie poczucie, że to, co robimy, to, co ja dla Wikipedii robię służy innym ludziom, służy całemu społeczeństwu i że może się to komuś do czegoś przydać.** Na pewno jest trochę **nałogiem, (...)***

*jak wiadomo – wikipedioholizm [nałóg edytowania Wikipedii – przyp.] się szerzy i na pewno jest (...) To zresztą tutaj pokazuje bardzo tą **unikalność Wikipedii i że można tu pomóc nie siedząc cały czas. To się różni od normalnej pracy, że czy chcemy czy nie chcemy, to musimy coś zrobić, a tutaj trzeba, można coś zrobić z doskoku. Tu 10 minut, to pomogę a na pewno gdzieś tam misja taka w głowie siedzi, tak, jak już zacząłeś coś robić, to rób to dobrze.***

W podobnym tonie wypowiedział się inny redaktor encyklopedii z wieloletnim stażem, który dodatkowo podkreślił brak oczekiwań w stosunku do osób korzystających z jego pracy:

*Wikipedię edytuję, bo jest to fajny projekt, w którym mogę się wykazać i **robię coś nie tylko dla siebie, ale i dla innych.** Fajne poczucie, że robisz coś, co komuś może się przydać, nawet jeśli się o tym nigdy nie dowiem.*

Bardziej ogólnym motywem podejmowania działalności wolontariackiej była potrzeba czynienia dobra, która wystąpiła również w połączeniu ze współodczuwaniem. W tej kwestii wypowiedziała się jedna redaktora encyklopedii internetowej, która przedstawiła swój pogląd w kwestii natury człowieka. Z jej słów wynika, że potrzeba czynienia dobra jest w każdym z nas i trzeba ją w sobie tylko odkryć i wykorzystać w połączeniu z dobrymi narzędziami:

***Ludzie mają dużą potrzebę czynienia rzeczy dobrych** i tylko jedyne czego im ewentualnie brakuje to jest narzędzi do tego. Jeżeli ludziom da się narzędzie i w miarę łatwy dostęp do tego, żeby mogli robić coś dobrego, to moim zdaniem oni w 9. przypadkach na 10, jeżeli nie w 10. na 10, ludzie lubią być dobrzy tak naprawdę, oni tą szansę wykorzystają i zrobią coś dobrego. Moim zdaniem w każdym tkwi potrzeba robienia czegoś na rzecz, kwestia tylko dostępność tego jak i wybór formy powiedzmy.*

Interesujące słowa padły również w innej rozmowie z młodym stażem członkiem stowarzyszenia, który odniósł się wprost do wymiany międzypokoleniowej w sferze edukacji:

*Co mnie motywuje? W moim przypadku, zaangażowałem się w Wikipedię, **żeby w jakiś sposób odwdzińczyć się tym wszystkim, którzy wcześniej pisali Wikipedię przede mną.** Więc jeżeli oni poświęcali swój wolny czas, żeby napisać rzeczy, z których ja skorzystałem, to dobrze gdybym ja mógł poświęcić wolny czas, żebym ja mógł napisać rzeczy, z których ktoś inny będzie mógł skorzystać. **Taka***

wymiana pewnych świadczeń przez kolejne generacje użytkowników i redaktorów Wikipedii. (...) Nie chcę tutaj robić z działalności w stowarzyszeniu jakiegoś heroizmu, tym bardziej że moja działalność nie jest wyjątkowo znacząca. Motywacja do tej działalności jest taka sama jak przy edytowaniu Wikipedii, czyli chęć pomocy w tej sytuacji, w której już ja tę pomoc wcześniej uzyskałem.

2.5. Zmienność motywacji w czasie

Na podstawie przeprowadzonych wywiadów mogę stwierdzić, że tylko w przypadku dwóch członków stowarzyszenia miała miejsce ewolucja motywacji do działalności społecznej, gdyż osoby te same o niej opowiedziały. W odniesieniu do pozostałych osób mogę jedynie postawić przypuszczenie na podstawie zebranego materiału badawczego i własnych doświadczeń. Będzie to jednak tylko próba, nie zaś wiarygodne przewidywanie. W związku z powyższym zaprezentuję tylko analizę dwóch przypadków².

Pierwszą osobą, która w trakcie wywiadu opowiedziała o ewolucji swojej motywacji, był doświadczony redaktor encyklopedii internetowej, aktywny członek stowarzyszenia z długim stażem. Na pytanie dotyczące motywacji do działalności społecznej rozmówca udzielił dwuczęściowej odpowiedzi:

Są różne powody. Jedni wstępują, bo mają ochotę gdzieś działać, inni – bo mają dużo wolnego czasu i próbują ten czas pożytecznie spędzić, inni – szukają statusów w tych organizacjach, nie mają go w normalnym życiu, to próbują wstąpić do stowarzyszenia, gdzie taki awans jest łatwiejszy, bo wiadomo, nie musisz składać CV, kombinować, wstępujesz do stowarzyszenia i jeżeli jesteś osobą aktywną, to masz spore szanse pójść w górę. (...),

by po chwili dodać:

W moim przypadku, czy ja wiem, po prostu jestem człowiekiem, który natyka się na stowarzyszenie, którego cele pokrywają się z moimi, to wstępuję do niego.

---

² Analiza obejmuje dwa pytania, które pojawiły się w każdym wywiadzie przeprowadzonym w ramach opisywanego badania. Pytanie „Jak sobie Pan/i wyobraża, dlaczego ludzie działają w organizacjach społecznych i nie oczekują zapłaty za swoją pracę?” było zadawane jako pierwsze i miało na celu sprowokowanie rozmówcy do dłuższej wypowiedzi. Drugie pytanie brzmiało „Proszę opowiedzieć w kilku zdaniach, czym jest dla Pana/i Wikipedia.” i miało na celu odwrócenie uwagi od głównego wątku dyskusji, tj. działalności w ramach Stowarzyszenia Wikimedia Polska, przy jednoczesnym kontynuowaniu tematyki motywacji poruszonej w pytaniu poprzedzającym.

Oprócz WMPL jestem członkiem również innych [usunięto liczbę – przyp.] stowarzyszeń.

Jakkolwiek rozmówca deklaruje pragmatyczne podejście do kwestii własnego uczestnictwa w stowarzyszeniu, to posiada wiedzę na temat innych możliwych motywacji. Można zatem przypuszczać, że albo ma znajomych, przyjaciół, którzy charakteryzują się przytoczonymi motywacjami, albo on sam w przeszłości doświadczył takich motywacji. Sedno sprawy zostało jednak przedstawione w odpowiedzi na ostatnie pytanie, czym dla Ciebie jest Wikipedia:

Dawniej była sposobem na spędzanie wolnego czasu, ale od sporego czasu mój kontakt z Wikipedią jest dużo bardziej luźny, stosunkowo rzadko edytuję. Czym jest obecnie? Źródłem na szybkie znalezienie potrzebnych wiadomości. Czym jest dla mnie? Skomplikowane pytanie jest. To jest coś, co pomagałem i dalej pomagam tworzyć. W pewnym sensie moje dzieło, wiadomo, takie, takie malutkie. Ktoś inny też dokładał cegiełki, ale ja również dołożyłem kilka.

Mój rozmówca w sposób klarowny pokazał zmianę swojej motywacji, tj. wygaszenie jednej z motywacji „skierowanej do siebie” – sposobu spędzania wolnego czasu, przy jednoczesnym zachowaniu motywacji „skierowanej na zewnątrz” – chęć pomocy drugiej osobie. Analizując odpowiedzi na oba przytoczone pytania, można dojść do wniosku, że pragmatyczne podejście mojego rozmówcy jest zjawiskiem relatywnie świeżym i że pierwotne motywacje do działalności społecznej mogą być „mieszanką” różnych motywacji aniżeli zostało to wskazane *explicite*. Nie można jednak tego stwierdzić definitywnie.

Drugą osobą, której odpowiedziom dokładniej się przyjrzałem, była doświadczona redaktorka internetowej encyklopedii, ostatnio mniej aktywna członkini stowarzyszenia. Struktura odpowiedzi na oba interesujące mnie pytania była identyczna jak w przypadku poprzedniego rozmówcy. W odpowiedzi na pytanie dotyczące motywacji usłyszałem:

Według mnie powody są często dwa. Jest typ ludzi altruistów, którzy kiedyś sami dużo dostali, a teraz też mają potrzebę coś dać od siebie. Z drugiej strony osoby taka działalność może im dawać prestiż. W moim przypadku, na początku, na zasadzie ciekawości i niepewności, a później było fajnie jak zaczęto kojarzyć WMPL z projektem Wikipedia, a teraz doceniam walor, że ja mogę się podzielić. U mnie tak się zmieniło – trochę z egoistki, trochę z altruistki.

Rozmówczyni zatem sama wyznała, że pierwotnym motywatozem jej działania była ciekawość, natomiast z upływem czasu pojawił się drugi czynnik – potrzeba pomocy drugiej osobie poprzez dzielenie się swoją wiedzą. Dodatkowo podsumowanie wypowiedzi w kontekście egoizmu i altruizmu, jako wyraz samokrytyki, było bardzo budujące. Wrażenie to zostało podtrzymane po otrzymaniu odpowiedzi na ostatnie pytanie, czym dla Ciebie jest Wikipedia.

Dla mnie jest projektem, który edytując Wikipedię sama się rozwijam. W pewnym sensie edytując Wikipedię, pasożytuję na niej sama. Uczę się kwestii technicznych, życia w społeczności, oczywiście kwestii merytorycznych. Czy nie wyobrażam sobie życia bez Wikipedii czy Internetu? Nie, gdyż istnieją dla mnie również inne ważne projekty. Wikipedia jest czymś istotnym, ale nie aż tak, że nie wyobrażam sobie życia bez niej.

Odpowiedź ta była spójna i rozszerzająca względem odpowiedzi na wcześniejsze pytanie, stąd ewolucja motywacji w przypadku tego rozmówcy jest bezsprzeczna i została rzetelnie³ zrelacjonowana przez samą bohaterkę.

3. Wnioski

W wyniku przeprowadzonego badania uzyskano odpowiedź na postawione pytania badawcze, aczkolwiek nie można stwierdzić, czy odpowiedź ta jest wyczerpująca⁴. W oparciu o przegląd literatury i zebrany materiał empiryczny wyszczególniono dwa typy motywacji: „skierowane do siebie” i „skierowane na zewnątrz”. Jakkolwiek motywacji pierwszego typu było zdecydowanie więcej niż drugiego, to nie umniejsza to roli tych motywacji.

Motywacje „skierowane do siebie” to motywacje, w skład których zaliczyłem m.in. poczucie satysfakcji, rozwój własnych zainteresowań, samorealizację, koncentrację na wartościach nadrzędnych, wyższym celu czy też aspekt towarzyski, chęć poznania innych ludzi. Natomiast lista motywacji „skierowanych na zewnątrz” ograniczyła się do dwóch pozycji, tj. chęci pomocy drugiej osobie poprzez dzielenie

---

³ W badaniach jakościowych, zwłaszcza w metodzie wywiadu, nie można mówić o prawidłowych bądź fałszywych odpowiedziach, tak samo jak nie można przesądzać o szczerości respondenta. W przyjętej w tym badaniu perspektywie emocjonalnej możemy mówić jedynie o jakości relacji pomiędzy osobą przeprowadzającą wywiad (kreuje ona kontekst wywiadu) oraz respondentem (stosuje się on lub sprzeciwia przyjętej definicji sytuacji). (Silverman 2007)

⁴ Przeprowadzono wywiady z ok. 1/3 wszystkich członków Stowarzyszenia Wikimedia Polska, stąd uzyskane wyniki mają charakter pogładowy, jednak dający wgląd w sytuację stowarzyszenia.

się z innymi swoją wiedzą i doświadczeniami oraz potrzeby czynienia dobra. Wszystkie wymienione w pracy motywacje były mniej lub bardziej szczegółowo opisane przez rozmówców, co pozwoliło przedstawić najlepsze opisy tychże motywacji poprzez odpowiedni dobór cytatów i ich redakcję. Transkrypcja wszystkich wywiadów zajęłaby objętościowo wszystkie strony tego raportu, dlatego też stosowne cięcia były uzasadnione.

Analiza ewolucji motywacji w czasie została zrealizowana na dwóch przypadkach, jednak liczba ta nie jest satysfakcjonująca i nie pozwala wyciągnąć jakiegokolwiek dalsze wnioski oprócz tych odnoszących się do tych dwóch rozmówców. W obu przypadkach ustalono, że ewolucja motywacji miała miejsce, aczkolwiek rzetelniejszym respondentem okazała się druga osoba, redaktorka encyklopedii internetowej.

Badanie spotkało się z dobrym odbiorem ze strony członków Stowarzyszenia Wikimedia Polska, którzy chętnie udzielali wywiadów. W przypadku ponownego przeprowadzania tego badania należy dopasować tak termin badania, żeby w jednym miejscu i w jednym czasie móc przebadąć większą liczbę członków stowarzyszenia. W razie konieczności należy zastanowić się nad zmianą metody badawczej.

3.1 Implikacje dla stowarzyszenia

Stowarzyszenie Wikimedia Polska, jako obiekt moich zainteresowań naukowych, jest głównym odbiorcą wyników mojego badania. Rezultaty zapisane w tej pracy stanowią bowiem opis fragmentu rzeczywistości dotyczącej bezpośrednio stowarzyszenia. Opis ten dotyczy członków tego stowarzyszenia, zarówno tych aktywnych, jak i nie biorących aktywnego udziału w życiu stowarzyszenia.

Na podstawie uzyskanych wyników można sformułować sugestie dla władz stowarzyszenia w celu zwiększenia świadomości samych członków. Równoległe do prowadzonej analizy motywacji do działalności społecznej i jej zmienności, była prowadzona analiza deklarowanej działalności w ramach stowarzyszenia. Nie została ona jednak przedstawiona w tym raporcie ze względu na rozbieżność w stosunku do podjętych założeń badawczych.

Wśród sugestii najważniejsze miejsce zajmuje podkreślenie roli, jaką odgrywa Stowarzyszenie Wikimedia Polska w świecie polskojęzycznych projektów Wikimedia. W trakcie badania spotkałem się kilkakrotnie ze stwierdzeniem,

że stowarzyszenie jest traktowane jako emanacja polskiej społeczności Wikipedii, co z kolei wiąże się z powierzonym zaufaniem tejże społeczności, zaś dla samego stowarzyszenia stanowi ogromne wyzwanie i rozszerza odpowiedzialność moralną.

Dodatkowo wielu członków stowarzyszenia wskazywało, że przystąpienie do organizacji było w ich odczuciu naturalną konsekwencją i przedłużeniem ich działalności w polskojęzycznych projektach Wikimedia. Tym samym stowarzyszenie powinno uważnie wsłuchiwać się w potrzeby społeczności tychże projektów i być otwarte na przyjęcie zarówno nowych członków, z całym ich doświadczeniem, jak i ich pomysłów i planów na przyszłość.

Tak jak wykazano w niniejszym raporcie Stowarzyszenie Wikimedia Polska jest utożsamiane przez wielu jej członków wyłącznie z polskojęzyczną Wikipedią, co prowadzi do hermetyzacji środowiska i wykluczania społeczności innych projektów. Stowarzyszenie, zwłaszcza jego władze, powinny podejmować działania mające na celu zapobiegnięcie takiej sytuacji.

4. Bibliografia

1. Koralewicz J., Malewska-Peyre H., 1998, *Człowiek człowiekowi człowiekiem: analiza wywiadów biograficznych działaczy społecznych w Polsce i we Francji*, Warszawa
2. Reykowski J., 1986, *Motywacja, postawy prospołeczne a osobowość*, Warszawa
3. Silverman D., 2007, *Interpretacja danych jakościowych: metody analizy rozmowy, tekstu i interakcji*, Warszawa

5. Załączniki

Tabela 1. Scenariusz wywiadu.

1. Proszę opowiedzieć, w jakich okolicznościach dowiedział się Pan/i o Stowarzyszeniu Wikimedia Polska.   2. Proszę teraz opowiedzieć jak to się stało, że wstąpił Pan/i do tego stowarzyszenia.   2.1. Jeśli nie padnie określenie czasu wstąpienia do stow., zostanie zadane pytanie: Proszę przypomnieć sobie, kiedy wstąpił Pan/i do tego stowarzyszenia.   3. Teraz chciałbym porozmawiać o Pana/i działalności w stowarzyszeniu. Czy mógłby Pan/i opowiedzieć w kilku zdaniach, czym zajmuje się w tym stowarzyszeniu lub zajmował w przeszłości?   3.1. Jeśli osoba jest/była zaangażowana w działalność stowarzyszenia, zostanie zadane pytanie: Jak sobie Pan/i wyobraża, dlaczego ludzie działają w organizacjach społecznych i nie oczekują zapłaty za swoją pracę?   4. Na zakończenie zostanie zadane pytanie rozluźniające i wyprowadzające z tematyki wywiadu: 4.1. Proszę opowiedzieć w kilku zdaniach, czym jest dla Pana/i Wikipedia.